

סימן ו

עירוב תבשילין

א. סוגיית הגמרא – שורש דין עירוב תבשילין

במשנה רפ"ב דמס' ביצה (טו ע"ב) נאמר:

יו"ט שחל להיות בע"ש לא יבשל בתחילה מיו"ט לשבת. אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת. ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת, בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד וכו'.

ושם בגמרא:

מנה"מ אמר שמואל דאמר קרא "זכור את השבת לקדשו", זכרהו מאחר שבא להשכיחו. מאי טעמא, אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט. רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול וכו'. ותנא מייתי לה מהכא "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו", מכאן אמר רבי אליעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל, מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה.

ב. האם אפשר להניח עירוב תבשילין לפני ערב יום טוב

ברא"ש בפרקין (סי' א) הביא דברי רבא ורב אשי וכתב עליהם וז"ל:

ויראה דנ"מ בין אלו שני הטעמים דלרבא צריך לערב דוקא בעיו"ט כדי שיברור מנה יפה לשבת. ולרב אשי יכול לערב אפילו קודם עיו"ט, ויו"ט של סוכות שחל להיות בחמישי בשבת יכול לערב עיו"ט עירוב אחד לשבת זו ולשבת הבאה.

וכתב עליו בקרבן נתנאל שם דהרא"ש לא הכריע הלכתא כמאן ולכן פסק בש"ע דלכתחילה יניח העירוב בעיו"ט, ואם הניחו לפני עיו"ט יצא בדיעבד.

וברמזים הסיק דרשאי לערב מעיו"ט ליו"ט אחרון, והיינו משום דקיי"ל כרב אשי משום דבתרא הוא. ובכלבו הביא דעת רבנו נתנאל דאין לשנות המנהג לערב בעיו"ט וכך מורין דברי הגמרא. ומהרש"ל כתב שכן עיקר ודלא כש"ע. ונ"מ בין אלו שני הטעמים כמש"כ האגודה בשם רבנו שמואל שאם שכח ולא עירב עד יו"ט שני רשאי לערב ביו"ט שני, דלרבא כששכח ואין חשש שמא יפשע יכול לערב גם ביו"ט שני, עכ"ד. ודברי האגודה הובאו גם במרדכי בפרקין וז"ל:

פעם אחת שכח הר' שמואל מבונברק ולא עירב בעיו"ט ולא נזכר אלא ביו"ט שני דודאי אין מועיל תנאי כ"א ביו"ט ראשון והורה שיבשלו בהשכמה ליו"ט הרבה ויותירו לשבת, ועוד הורה לעשות עירוב תבשילין עכשיו ביו"ט שני. ופוסק בדברי סופרים והלך אחרי המיקל. והלכתא כרבא דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת ופריך אפילו ביו"ט נמי ומשני שמא יפשע, משמע הא לאו הכי יכול להניח ע"ת אפילו ביו"ט עצמו. וכיון ששכח אין כאן פשיעה ויניח ביו"ט עצמו.

כתב עליו הב"י (או"ח, סי' תקכז) שאין נראה כן דעת הפוסקים ואין לסמוך על הוראתו. גם על הנ"מ בין טעמי רבא ורב אשי שהביא הרא"ש אם רשאי להניח ע"ת לפני עיו"ט. הקשה מהרש"ל וכן גם בראשון לציון שראוי לומר הנ"מ בהיפך, דלרבא גם אם הניח ע"ת לפני עיו"ט, הרי ברר מנה יפה לשבת וכו' ולרב אשי צריך להניח ע"ת בעיו"ט דוקא. היפך הנ"מ שהביא הרא"ש, וכתבו על דברי הרא"ש שהם דחוקים, וסיים בראשון לציון "ואחר האמת כל הדברים הנאמרים בענין זה לא מתישב שפיר לדעת מאי בינייהו". וכן מהרש"ל הכריע שאין לסמוך כלל על עירוב מעיו"ט ראשון ליו"ט אחרון. רואים אנו שהרא"ש פירש הנ"מ בין טעמי רבא ורב אשי אם רשאי להניח ע"ת לפני עיו"ט, והר"ש מבונברק פירש הנ"מ ביניהם אם שכח ולא הניח ע"ת עד יו"ט שני אם יכול להניחו ביו"ט שני. על הרא"ש הקשו המהרש"ל והראשון לציון ועל הר"ש מבונברק הקשה הב"י. והדברים צריכים ביאור.

ג. המשמעות של עירוב תשבילין

בביאור הדברים נקדים דברי הרמב"ם (הל' יו"ט, פ"ו ה"ב) וז"ל:

ולמה נקרא שמו עירוב שכשם שהעירוב שעושין בחצירות ובמבואות ע"ש משום הכר כדי שלא יעלה על דעתם שמותר

להוציא מרשות לרשות בשבת. כך זה התבשיל משום הכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביו"ט מה שאינו נאכל בו ביום. ולפיכך נקרא תבשיל זה עירוב תבשילין.

הראב"ד כתב על דברים אלו, וז"ל:

הטעם הזה לנערים כי הוא אומר כי הוא שאול מעירובי חצירות, כלומר זה משום הכר וזה משום הכר הוא. מה זה שמו עירוב אף זה שמו עירוב, ואינו כן אלא שהוא מערב צרכי שבת על צרכי יו"ט לעשותם יחד.

ועיי"ש בה"ה שהסכים לדברי הראב"ד. גם בלח"מ כתב שלטעם הרמב"ם היה ראוי לקרותו שתוף. ועיין בספר הליקוטים (ברמב"ם מהדורת פרנקל) שכתב בשם בנין שלמה שמחלוקת הרמב"ם והראב"ד תלויה בדברי רבא ורב אשי, דלרבא דטעמו כדי שיברור מנה יפה לשבת, לא שייך טעם הראב"ד דהרי החשש שמא ישכח להניח מנה יפה לשבת, ואדרבא כשהוא מערבן יחד יש לחוש שמא ישכח, וצריך לעשות לו זכרון בפני עצמו. ולרבא ע"כ הטעם הוא כדברי הרמב"ם דהוא להיכר כדי שיהיה ניכר שבת בפני עצמו ויו"ט בפני עצמו. אבל לטעם רב אשי הוי איפכא שאם יעשה הכנה לשבת בפני עצמו יבואו לחשוב שמותר להכין מיו"ט לשבת, וכינו גם מיו"ט לחול. ולדידו הטעם הוא כדי לערב צרכי יו"ט עם צרכי שבת שלא יחשבו שמותר להכין מיו"ט לשבת בפני עצמו. וכיון דקיי"ל כרב אשי אתי שפיר דעת הראב"ד. הן אמת שכדברי הראב"ד וכטעמא דרב אשי כתב הרשב"א (עבוה"ק, בית מועד, שער ד, פ"א) וז"ל:

לפיכך הצריכו חכמים לעשות תבשיל אחד להכר שסומך עליו ומבשל ואופה מיו"ט לשבת והוא הנקרא עירוב תבשילין, ונקרא כן מפני שהוא כאילו מערב יו"ט ושבת להיותם יום אחד להכין ולבשל מיו"ט לשבת כדרך שהוא מבשל ביו"ט לצורך היום.

אך דברי הבנין שלמה קשים, הרי דבר ברור שגם הרמב"ם נקט כטעמא דרב אשי שהרי כתב בפירוש בלשונו: "כך זה התבשיל משום הכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביו"ט מה שאינו נאכל בו ביום ולפיכך נקרא תבשיל זה ע"ת". הרי דנקט בפירוש טעמא דרב אשי ולא טעמא דרבא, שאם כן היה לו לנקוט הטעם כדי שיכין מנה יפה לשבת. גם לשיטת הראב"ד והרשב"א צריך לבאר מה טעמו של עירוב תבשילין לרבא ובמאי פליגי.

ד. לעירוב תבשילין די בתבשיל או האם יש צורך בפת?

נראה דמחלוקתם תלויה בשאלה אם צריך רק תבשיל לע"ת או דבעינן פת ותבשיל. דלטעם שהביא הרמב"ם לעשות הכר וזכרון שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביו"ט שלא לצורך יו"ט עצמו סגי בתבשיל בלבד, שהרי יש הכר ולשיטה זו עיקר התקנה היתה לעשות. ולשיטת הראב"ד עיקר התקנה היתה בפת ותבשיל שהרי צריך לערב יו"ט ושבת להיותם כיום אחד, וא"כ צריך לערבם בכל דבר ותקנו לערבם באפיה ובשול דהיינו בפת ותבשיל.

וביתר ביאור. בגמרא (טז ע"א) איתא: "אמר אביי ל"ש אלא תבשיל אבל פת לא". ומבואר שם הטעם דמידי דמלפת בעינן ופת מלפתא. וכתב רש"י וז"ל "ופת לא מלפתא הלכך לא מוכחא מלתא היא שהרי בכל יום יש להם לחם". ביאור דבריו דע"ת צריך שיהיה הכר שנעשה שלא יטעו ויבשלו ביו"ט שלא לצורך יו"ט, ופת דמצויה בכל יום לא הוי הכירא. משמע דעתו דע"ת די בתבשיל לבד, וכן דעת הרי"ף, הרמב"ם ועוד ראשונים.

אולם בשאלות דרב אחאי גאון (בשלח, שאילתא נ) כתב וז"ל: "ואמר אביי ל"ש אלא תבשיל ופת, אבל פת לחודיה אסור וכו'". וכתב שם בהעמק שאלה ס"ק ד שווהי גירסת השאלות בגמרא. לפי גירסתו משמע דמעיקר הדין לא סגי בתבשיל לחודיה וצריך תבשיל ופת וכן דעת הבה"ג, בעל המאור והראב"ד ועוד ראשונים. וקשה עליהם מאי קאמר אביי הטעם דצריך תבשיל משום דמלפת. הרי פת באה להתיר אפיה ותבשיל בא להתיר בשול, ומה צריך הטעם משום דמלפת, וכן הקשה באבני נזר (או"ח, סי' ת) והוסיף שלר"ן שפירש בדעת ר"ת (דמצריך פת ותבשיל לע"ת) שאם ערב בפת בלבד אפילו לאפות אסור ניחא, אבל לתוס' ורא"ש קשה. ותירץ דה"א דפת שהוא עיקר סעודה יתיר הבישול גם כן לזה צריך הטעם דפת לא מלפת ואין הכר שהוא לשבת. ביאור דבריו דקשה לו לשיטת בה"ג וסיעתו אמאי הוזקק אביי לטעם דאין מערבין בפת משום דלא מלפתא, הרי לשיטת הבה"ג צריך פת ותבשיל, והגמרא מבארת רק מדוע לא סגי בפת לחודיה, דבשלמא לר"ן שפירש דעת הבה"ג שאם ערב בפת בלבד אפילו לאפות אסור וצריך שיערב בפת ותבשיל ניחא האי טעמא לאשמעינן מדוע לא יאפה אם לא ערב בתבשיל, אבל לתוס' והרא"ש שאם ערב בפת יכול לאפות ותבשיל בא להתיר הבישול קשה דברי אביי אמאי בעי טעמא משום דפת יכול לאפות ותבשיל בא להתיר הבישול קשה דברי אביי אמאי בעי טעמא משום דפת לא מלפתא. ותירץ האבני נזר

דה"א דפת דהוא עיקר סעודה יתיר גם בישול, אבל כיון דפת לא מלפת לא הוי ע"ת לבדו וצריך פת ותבשיל. ולגרסת השאילתות אתו דברי אביי כפשוטם דאביי בא לבאר מדוע צריך דוקא תבשיל ופת ולא סגי בפת לחודיה ותירץ משום דתבשיל מלפת ופת לא מלפתא. ולכן פת לא יועיל לתבשיל וכ"ש שתבשיל לא יועיל לפת וצריך שניהם אלא שלר"ן אם לא עירב בתבשיל הוי כלא עירב כלל ואסור אפילו לאפות ולתוס' והרא"ש כשעירב בפת לבד מותר לאפות וכשעירב בתבשיל מותר גם לבשל. אומנם מהראב"ד בהשגותיו על בעל המאור משמע דלא גרס כגרסת השאילתות אע"פ שלדינא פסק כמותם שצריך פת ותבשיל, ופירש הגמרא במי שרוצה לבשל ולא לאפות ובאמת אם רוצה לאפות צריך גם לערב בפת. ובעל המאור שגם הוא גורס כגרסתנו ומפרש דברי הגמרא שאביי באר הטעם מדוע אינו יוצא בפת משום תבשיל וכ"ש שאינו יוצא בתבשיל משום פת.

יוצא שלפי הרי"ף וסיעתו ולגרסתם השמיענו אביי מדוע הצריכו דוקא תבשיל לע"ת ולא פת ובאר הטעם משום דתבשיל מלפת ופת לא. והטעם דתבשיל שמלפת הוי הכר ופת שלא מלפת לא הוי הכר. יוצא לשיטתו שטעם תקנת חז"ל של ע"ת הוא לעשות תבשיל להכר שלא יבשלו שלא לצורך יו"ט, ובהכר תבשיל מותר כל מלאכה – אפיה, בשול, הדלקת הנר וכדו' ותבשיל הוא ההכר משום שהוא מלפת. ולא הצריכו לעשות הכר בכל מלאכה וכדעת ב"ה במשנתנו. ולגרסת השאילתות דאביי השמיענו הטעם דלא סגי בפת לחודה משום דפת לא מלפת ותבשיל מלפת ולכן תקנו לערב בשניהם, וכיון שתקנו בשניהם לא תקנו בכל מלאכה ודי בשנים אלו, והטעם משום דמערב מלאכת יו"ט ושבת בפת שהיא עיקר סעודה ובתבשיל שמלפת. וכיון שעירבם בשנים אלו תו לא תקנו להוסיף ולערבם.

לפי זה מובנת מחלוקת הרמב"ם והראב"ד. דעת הרמב"ם כרי"ף ולכן כתב בפרק ו הל"ב שטעם ע"ת משום הכר וזכרון שלא יטעו ויבשלו מיו"ט לחול, והיינו כרב אשי אליבא דב"ה. והראב"ד לשיטתו לא סגי בטעם זה, דלהראב"ד לא יספיק טעם זה להצריך פת ותבשיל, דלטעם זה סגי בפת או בתבשיל לחודיה (וידוע שהראב"ד בעל ההשגות על המאור והרי"ף הוא הראב"ד בעל ההשגות) ולכן כתב שטעם ע"ת כדי שיערב מלאכת יו"ט עם מלאכת שבת וכשמערבם באפיה ובשול דהיינו בפת ותבשיל הוי ע"ת טוב וסגי ליה בהכי. וגם בעל המאור והראב"ד שלא גורסים כגרסת השאילתות גם לדידם שייכת מחלוקת זו דהרי לדינא אין הבדל ביניהם. אלא שראיית בעהמ"א היא כמש"כ

שם דאע"פ שאין הלכה כחנניה אליבא דב"ש כדאיתא בדף יז ע"ב אלא כב"ה דאמרי מערב אדם בתבשיל אחד ועושה בו כל צרכו. אבל גם ב"ה מיירי רק בבשול והטמנה ולא באפיה ואם רוצה לאפות צריך לערב בפת כהא דא"ר אלעזר אין אופין אא"כ ערב בפת ואין מבשלין אא"כ ערב בתבשיל כדכתיב "את אשר תאפו אפו". ועיקר ראיתו מדברי רבי אלעזר וכבר היקשה עליו הרמב"ן במלחמות מנא ליה דב"ה לא מיירי ברוצה לאפות, ואי משום דרבי אלעזר הא איהו אליבא דב"ש אמרה כדאמרינן בכל הש"ס רבי אלעזר שמותי הוא דהיינו מתלמידי ב"ש ועיי"ש בדבריו.

ה. בירור דעתם של הראשונים בשאלה האמורה

אכן צריך להבין מה שהביאה הגמרא "ותנא מייתי לה מהכא" והביאה דברי רבי אליעזר דהם אליבא דב"ש. וקשה מדוע לא נקטה הגמרא דברי רבי יהושע דאתו אליבא דב"ה. דבירושלמי בפרקין איתא:

כתוב את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. ר' אליעזר אומר אופין על האפוי ומבשלין על המבושל. רבי יהושע אומר שאופין ומבשלין על המבושל. מה טעמא דר' אליעזר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו, (מאי טעמא דרבי יהושע ואת אשר תבשלו בשלו – זה הוסיפו בפני משה וקרנן העדה הגירסא בשם המכילתא).

ואמנם הרא"ש בפרקין (סי' יא) כתב דהגמרא הביאה דברי ר"א רק כדי לנקוט מדרש הכתוב ולא משום שהלכה כמותו. אבל בשירי קרבן הקשה מדוע לא נקטו כדברי ר"י בירושלמי והניח בצ"ע.

ועיין במראה הפנים שתירץ ובאר הגמרא וכתב שם שלרבא באמת משמע כרבי יהושע דטעמא משום כדי שיברור. אבל לר"א דטעמא ידידה משום כדי שיאמרו אין אופין וכו' אתיא טעמו כרבי אלעזר ולכן הביא בבבלי טעמא דרבי אליעזר. ועיי"ש.

ונראה שכך פירש בעל המאור את דברי הגמרא, דלרבא דנקט טעמא דע"ת כדי שיברור מנה יפה לשבת, לדידו כל שברר מנה יפה של תבשיל יצא ידי ע"ת (וטעמא דצריך תבשיל הוא כאביי), ולדידו מדרש הפסוק כרבי יהושע. אבל לרב אשי דטעמא דע"ת כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת וכו', לדידו צריך שלא יאמרו זה גם באפיה וגם בבישול וצריך לערב גם פת וגם תבשיל,

ולדירו מדרש הפסוק כרבי אלעזר, ולכן הביא הבבלי דברי ר"א אע"ג דשמותי הוא משום דרב אשי ס"ל כוותיה, ומדוקדק לשון התלמוד דנקט ותנא מייתי לה מהכא, שאת האמור למעלה מסברא למד התנא מהפסוק. וזו ראיתו של בעל המאור.

ונראה דגם הראב"ד ס"ל כן, וכן נראה מדבריו בהשגותיו על בעל המאור אלא שהוא מוסיף שאב"י חידש שאם רוצה רק לבשל סגי לערב בתבשיל בלבד. אבל כשרוצה לאפות צריך לערב גם בפת. ומבוארים דברי הראב"ד דבאר טעם ע"ת כדי לערב מלאכת יו"ט ומלאכת שבת דכיון שצריך לערב בפת ותבשיל הרי ע"כ וזהו טעם ע"ת ולא סגי ליה בטעם הרמב"ם. ופשוט שכן סוברים הבה"ג והשאלות. אבל הרי"ף (וכן הרמב"ם והרא"ש) ע"כ הם יפרשו דברי רב אשי משום הכר כדי שיאמרו וכו'. ולשיטתם ר"א ורבא שניהם סוברים טעמא דע"ת משום הכירא, אלא שלרבא ההכר הוא כדי שיברור ולר"א ההכר כדי שיאמרו וכו' ולהכר די בתבשיל לבד ולא בעי פת אלא שהרא"ש הצריך פת לחומרא לחוש לדברי ר"ת ולא מן הדין, ולדידם קשה מדוע הביא הבבלי דברי רבי אלעזר, וצ"ל כמש"כ הרא"ש שהביאה הגמרא דברי ר"א למדרש הפסוק ולא משום דס"ל כוותיה. וכן נראה דעת הט"ו שבאר המחלוקת שהביא המחבר (או"ה, סי' תקכז, ס"ב) אם צריך לע"ת פת ותבשיל או סגי בתבשיל לבד. שתלוי במחלוקת רבי יהושע ורבי אליעזר במדרש הכתוב את אשר תאפו וכו'. וכ"מ מהגר"א שם שהוסיף שהפוסקים כר"א משום שפירשו הסוגיא ברוצה לבשל ולא לאפות, והחולקים ס"ל דאע"פ דהתלמוד נקט דברי ר"א ולא דברי ר"י זה משום דר"א הוי רישא דברייתא, והמצריכים פת סוברים שכיון שסתמא דגמרא הביאה דברי ר"א מפני שהלכה כמותו, ועיי"ש בדבריו.

ו. דעת השאלות והירושלמי וביאור הראב"ה

והנה בשאלות (בשלה, שאילתא נ) מצאנו כתוב:

ויו"ט שחל להיות בע"ש ובעי למיפא מיו"ט לשבת, אי אחית עירוב תבשילין מערב יו"ט מותר לאפות מיו"ט לשבת ואי לא אחית ע"ת מעיו"ט אסור וכו'.

ובהעמק שאלה (שם, ס"ק ד) הביא דברי הבה"ג שכתב: "והיכי עבדינן שקלינן חדא ריפתא ממעלי יומא טבא ומתנח בגויה בשרא וכו'". מבואר בדברי שניהם דע"ת צריך להניחו בערב יו"ט ואם לא הניחו בערב יום טוב אסור. משמע דלא כשיטת הרא"ש שהסתפק אם יכול להניח ע"ת מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון,

וגם לא כר"ש מבונברק שבמרדכי שהתיר בדיעבד להניח ע"ת גם ביו"ט שני אם שכח להניח מעיו"ט. ואע"פ שלשיטתם צריך בע"ת פת ותבשיל ויבואר להלן. גם מלשון הרמב"ם (הל' יו"ט, פ"ו) נראה שע"ת צריך להניח דוקא בערב יו"ט. אבל בראבי"ה (סי' תשמח) הביא את דברי הירושלמי, וז"ל:

עירובי תבשילין כך הן משל פת כביצה ותבשיל כזית ואומר ברוך אתה ה' וכו' ואומר בדין יהא שרא לנא לאפווי ולבשול מיו"ט לחבירו מיו"ט לשבת לי ולמי שסומכין על עירוב זה עד מוצאי יו"ט אחרון, ובלבד שיהא עירובי שמור עד מוצאי יו"ט. אכלו או שאבד צריך לערב בערב יום טוב אחרון.

ובאר בראבי"ה שלדעת הירושלמי בעי פת כביצה ולדעת הבבלי פת כזית כתבשיל. ומש"כ הירושלמי מיו"ט לחברו באר הראבי"ה לא שיהיה מותר לבשל מיו"ט לחברו ע"י ע"ת, אלא כשיו"ט שני חל בשבת אז מותר לבשל מיו"ט ראשון לשבת שהיא יו"ט שני ע"י ע"ת. אבל בשאר שני ימים טובים אסור לבשל מיו"ט ראשון ליו"ט שני אפילו ע"י ע"ת שמא הראשון קודש והשני חול. עוד למדנו מהירושלמי שע"ת שהניח בעיו"ט ראשון מועיל אף ליו"ט אחרון כגון בסוכות יועיל העירוב גם לשמיני עצרת ושמחת תורה, ובאר הראבי"ה שאע"פ שעירובי חצרות יכול לערב לכל השנה כולה, בעירובי תבשילין לא יכול לערב מיו"ט זה ליו"ט אחר, רק מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון יכול לערב. דטעמא דע"ת משום כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט, ואם יקדים הע"ת כולי האי אין לך שכחה גדולה מזו. (ועיין במפרש בראבי"ה שרצה לומר שאין אלו דברי הירושלמי ואין זו לשונו, מה גם שלא נמצא ירושלמי כזה, ותלה הדברים בספר ירושלמי שלקח מדברי הגאונים, והביא מקורות לדברי הירושלמי המובאים בראבי"ה וכל דבריו תמוהים למעיין והתירוצים חסרי הוכחה ומה שכתב שלא נמצא ירושלמי כזה ברור שלא ראינו אינה ראייה ואכמ"ל) עוד הביא הראבי"ה דעת הבה"ג שכתב שכשם שמותר לבשל מיו"ט לשבת ע"י ע"ת כך מותר ע"י ע"ת לבשל מיו"ט לחברו, והראבי"ה עצמו חולק על הבה"ג ודעתו שאסור לבשל מיו"ט לחברו אפילו ע"י ע"ת ורק אם יו"ט שני הוא שבת מותר לבשל מיו"ט ראשון לשבת שהיא יו"ט שני ע"י ע"ת. ע"כ דברי הראבי"ה וכן במרדכי בפרקין הביא דברי הירושלמי אלו.

הראבי"ה באר בדעת הירושלמי שע"ת שהניח בעיו"ט יועיל ליו"ט אחרון ולא ליו"ט אחר מטעמא דרבא כדי שיברור מנה לשבת ואם יניח ע"ת מיו"ט לחברו

ישכח לברור מנה לשבת. ותימא דהראבי"ה נקט טעמא דרבא ולא טעמא דרב
 אשי דקיי"ל כוותיה דבתרא הוא. ואמאי באמת לרב אשי לא יכול היה הראבי"ה
 לומר אותו הדין. ואולי י"ל דהראבי"ה יפרש דרב אשי לא פליג דטעמא דרבא,
 ומודה לטעמא דשמא יברור, רק רב אשי מוסיף טעם נוסף כדי שיאמרו אין
 אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול וכיון דרב אשי מודה לטעמא דרבא נקט
 הראבי"ה טעם זה דגם ר"א מודה בו וסברא מעין זו שרבא ור"א לא פליגי
 מצאתי בפני יהושע בסוגיין אלא שהוא כתב דלא פליגי כלל. והצל"ח כתב
 כסברא זו ממש אמנם לא בדעת הראבי"ה ויבואר עוד לקמן.

ז. שיטת הטור

הטור באו"ח (סי' תקכז) כתב, וז"ל:

ויכול להניח העירוב על דעת להיות סומך עליו כל זמן שהוא
 קיים, אפילו ליו"ט אחר. נאכל או נאבד קודם שבישל לשבת אינו
 יכול לבשל עליו אפילו באותו יו"ט.

הרי שהטור חולק על הראבי"ה ומתיר לסמוך על ע"ת כל זמן שהוא קיים
 אפילו ליו"ט אחר. וב"י הביא דברי הרא"ש שכתב נ"מ בין טעמא דרבא דפירש
 משום כדי שיברור מנה יפה לשבת וטעמא דרב אשי דפירש משום כדי שיאמרו
 אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול, הנ"מ ביניהם דלרבא צריך לערב
 דוקא בעיו"ט ולר"א יכול לערב אפילו קודם עיו"ט. ויו"ט של סוכות שחל
 בע"ש יכול לערב בעיו"ט ראשון שיועיל גם לשבת הבאה. והביא דהמרדכי
 סובר דרק בסוכות יכול לערב מעיו"ט ראשון ליו"ט אחרון אבל לא יוכל לערב
 מיו"ט זה ליו"ט אחר דטעמא דע"ת כדי שיברור מנה וכו' וכשמערב ליו"ט
 אחר אין לך שכחה גדולה מזו. ונסתבך ב"י אם הרא"ש סובר כדעה זו או
 שהוא סובר דקיי"ל כרב אשי ולפיכך יכול הוא לערב גם ליו"ט אחר דלטעמא
 דרבא אפילו ליו"ט אחרון אינו יכול לערב מעיו"ט דכיון דמרחקן כמה יומי
 אין לך שכחה גדולה מזו. וכיון דקיי"ל כר"א א"כ יכול לערב מיו"ט זה ליו"ט
 אחר, ומה שהרא"ש לא נקט ליו"ט אחר רק ליו"ט אחרון, משום דאין דרך
 להניח תבשיל זמן כה ארוך. וכתב שזה נראה יותר, וכן נראה דעת הטור
 שכתב שיכול לערב ולסמוך על העירוב כל זמן שהוא קיים. וכן פסק בשו"ע
 (סי' תקכז, ס' יד) אם הניח העירוב על דעת לסמוך עליו כל זמן שיהיה קיים
 אפילו ליו"ט אחר, לכתחילה לא יסמוך עליו ליו"ט אחר אבל בדיעבד יכול
 לסמוך עליו. וכתב הט"ו שהרא"ש כתב שזו הנ"מ בין טעמא דרבא לטעמא

דרב אשי, וכיון שהרא"ש לא הכריע הלכתא כמאן לכן פסק המחבר שלכתחילה לא יעשה כן ובדיעבד יכול לסמוך על העירוב. וכ"כ במג"א שם דלכתחילה אין לערב כי אם בעיו"ט כדי שיברור מנה יפה לשבת. הרי הטור והמחבר פסקו שבדיעבד אפשר לסמוך על ע"ת מיו"ט ליו"ט אחר, ונתבאר מדבריהם שלדעת רבא צריך להניח ע"ת בעיו"ט דוקא ולא מהנו ע"ת אפילו מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון. וזה כדעת הרא"ש, וזה היפך דברי הראב"ה שכתב לדעת רבא מותר להניח עירוב מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון אבל ליו"ט אחר אין יכול להניח ע"ת אף בדיעבד, ומשמע דעתו דלרב אשי לא יועיל ע"ת אף מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון, וצריך ביאור מחלוקתם.

ח. ביאור שיטות הראשונים

1. ראב"ה – אפשר להקדים הנחת הערוב

הנראה לומר בזה, דהנה הראב"ה כתב דבריו לפי הירושלמי דפוסק שלהניח ע"ת צריך פת ותבשיל. אמנם הירושלמי ס"ל דבעי פת כביצה ותבשיל כזית ובהא לא קיי"ל כירושלמי, מ"מ פסקינן כהירושלמי דע"ת בעי פת ותבשיל, וס"ל להראב"ה דגם להבבלי בעינן פת ותבשיל לע"ת, והיינו כדעת הבה"ג, השאילתות, המאור והראב"ד דפסקי כן וכדלעיל. לשיטה זו כבר נתבאר דמחלוקת רבא ורב אשי בטעמא דע"ת היא דרבא ס"ל דטעמא דע"ת הוא משום הכירא לעשות הכר שיזכור לברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט. ולרב אשי טעמא דע"ת הוא כדי לערב מלאכת שבת עם מלאכת יו"ט לעשותם יחד וצריך לערבם בפת ותבשיל כמבואר למעלה. וצריך להוסיף דלרבא דטעמא דע"ת הוא משום הכר הפירוש הוא שיעשה עירוב תבשילין לזכרון שיזכור לברור מנה יפה לשבת וכו', ואין הפירוש שיתחיל לברור המנה ע"י העירוב דוקא שהוא יחשב למנה שבורר לשבת וצריך לאכלו בשבת. דהא דפסק המחבר שיאכלנו בשבת נתבאר הטעם משום דנעבדה בו חדא מצוה שתיעשה בו מצוה נוספת. אלא הע"ת הוא מעשה שעושה להיכר ולזיכרון שיזכור לברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט. לשיטה זו באמת יכול להניח הע"ת גם קודם עיו"ט כל שאינו מופלג מיו"ט. דאם הוא מופלג מיו"ט אין זה חשוב וזכרון דשוב ישכח לברור לו מנה לשבת. ולכן כתב הראב"ה בדעת הירושלמי דיכול להניח ע"ת מעיו"ט ראשון של סוכות ליו"ט אחרון, אבל לא יוכל להניח ע"ת מיו"ט ליו"ט אחר. דכיון דהוא מופלג ממנו אין זה זיכרון והכר דשוב ישכח. ושיטת רב אשי שע"י הע"ת מערב צרכי שבת עם צרכי יו"ט לעשותם יחד,

כטעם שכתב הראב"ד בע"ת, משמע שצריך להניח ע"ת בעיו"ט דוקא ולא קודם עיו"ט דאז אינו מערב צרכי שבת עם צרכי יו"ט כיון דהוא עדיין אינו יו"ט. אם כן, כיון שהירושלמי פוסק שיכול להניח ע"ת מעיו"ט ראשון ליו"ט אחרון, פירש הראב"ה דע"כ ס"ל כרבא ולא כרב אשי דלטעמא דרב אשי אינו יכול להניח ע"ת מעיו"ט ראשון ליו"ט אחרון. ואתי שפיר דפסק הראב"ה כטעמיה דרבא. ואע"ג דרב אשי בתראה והוי ליה לפסוק כוותיה, נראה כמש"כ דרב אשי לא פליג על טעמיה דרבא רק הוסיף טעם נוסף ואע"פ שלטעם שהוסיף ר"א תהיה נ"מ שלא יוכל להניח ע"ת מעיו"ט ראשון ליו"ט אחרון, בהא פסקינן כרבא כיון דרב אשי לא אמר בפירוש דלא מהני, וגם בירושלמי פוסק דמהני.

2. בה"ג ושאלתות – הנחת הערות בעיו"ט

אמנם דעת הבה"ג והשאלתות דמשמע מדבריהם שע"ת צריך להניח דוקא בעיו"ט משום דהם פוסקים כרב אשי ומפרשים דע"כ הובלי פליג אירושלמי בזה ופסקו כרב אשי דבתראה הוא, כן נראה ביאור דבריהם. אבל לדעת הרא"ש שמעיקר הדין לא הצריך פת לע"ת רק לחומרא לחוש לשיטת ר"ת כמפורש בדבריו, אם כן הוא מפרש טעמא דע"ת משום הכר וזכרון אליבא דרב אשי וכמו שפירש הרמב"ם (הל' יו"ט, פ"ו ה"ב) ולא כמו שהבין הבנין שלמה שהרמב"ם פירש טעמא כרבא והראב"ד פירש כר"א דליתא וכמו שנתבאר למעלה, וטעמא דע"ת לרבא הוא או משום הכר גם כן או שיברור מנה יפה לשבת. ובאר הרא"ש מאי נ"מ בין רבא לרב אשי דלרבא צריך שיניח ע"ת בעיו"ט דוקא ולרב אשי יכול להניח ע"ת לפני עיו"ט. דכיון דצריך הכר שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול, מה לי מתי הניח ההכר אם בעיו"ט זה ליו"ט אחר דכל זמן שהעירוב קיים הוי הכירא שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול. וכיון שיש פוסקים שצריך להניח ע"ת בעיו"ט דוקא וכן משמע במשנה ובגמרא וכן נקטו הבה"ג והשאלתות וגם לשון הרמב"ם מורה כן, וכיון שהבה"ג והשאלתות פסקו כן לשיטת רב אשי דהם מפרשים בדעת רב אשי שצריך להניח הע"ת בעיו"ט דוקא ורבא הוא הסובר שאפשר להניח ע"ת גם לפני עיו"ט. יוצא שיש חולקים גם על הנ"מ שהביא הרא"ש בין רבא ורב אשי ומפרשים שהנ"מ היא בהיפוך. ויש מפרשים שלכל הטעמים שהביאה הגמרא בין לרבא בין לר"א צריך להניח ע"ת בעיו"ט דוקא וכן משמע מדברי הב"י ומדברי הגר"א שכתב שם דכולהו טעמי לא שייכי כי אם כשמניח הע"ת בעיו"ט לכן פסקו הטור והמחבר דלכתחילה יניח הע"ת

בעיו"ט דוקא ובדיעבד אם הניח לפני עיו"ט או שסומך עליו מיו"ט לחבירו יצא. דבדיעבד פסק להקל בדברי סופרים הלך אחרי המיקל. וברור.

ולפי זה לא קשה מה שהקשו בי"ש ובראשון לציון וכן בקרבן נתנאל על הרא"ש שכתב הנ"מ בין רבא ור"א דלרבא צריך להניח ע"ת מעיו"ט דוקא, ולר"א אפשר להניח לפני עיו"ט אחר לחבירו. והקשו שאפשר לומר שהנ"מ להיפך דלרבא אפשר להניח ע"ת אפילו קודם עיו"ט ולרבא אשי צריך להניח בעיו"ט דוקא. דהרא"ש לשיטתו אזיל שמפרש דטעמא דע"ת לרבא הוא שיזכור להניח מנה יפה לשבת וכו' ולהזכיר לו זה צריך מעיו"ט דוקא, ולרבא אשי שע"ת הוא משום הכר וזכרון שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת וק"ו מיו"ט לחול, והכר זה יכול לעשות גם לפני עיו"ט וכל זמן שהע"ת קיים סומך עליו, וכיון שלרבא אשי ע"כ יכול להניח ע"ת גם לפני עיו"ט רבא סובר שצריך להניח ע"ת בעיו"ט דוקא וזו הנ"מ ביניהם, ובאמת לראשונים החולקים על הרא"ש בטעמא דע"ת לדידם תהיה הנ"מ הפוכה דלרבא יכול להניח ע"ת לפני עיו"ט וכן מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון וכמש"כ הראב"ה, ולרבא אשי צריך להניח ע"ת מעיו"ט דוקא וכמבואר לעיל בשיטת הראב"ה, ומדוייקים הדברים בראשונים.

ט. נזכר ביום טוב שלא הניח ערוב תבשילין

בקרבן נתנאל הביא דברי האגודה והמרדכי, שכתב שם בשם הר"ש מבונברק שפעם אירע ששכח להניח ע"ת ונזכר ביו"ט שני ואמר שיבשלו בהשכמה ליו"ט ויותירו לשבת וגם שיניחו ע"ת ביו"ט שני. דלרבא אם שכח יכול להניח ע"ת ביו"ט שני דלא אמרינן שמא יפשע. ובאר הקרבן נתנאל דלדידו יש נ"מ בין רבא לר"א דלרבא אם שכח יכול להניח ע"ת ביו"ט ולר"א אינו יכול להניח ע"ת ביו"ט גם אם שכח או נאנס.

ובשער המלך (הל' יו"ט, פ"ו ה"א) האריך לדון בדברי הר"ש מבונברק וכתב שמהרא"ש שכתב נ"מ בין רבא לר"ש אם צריך להניח ע"ת דוקא מעיו"ט או אפשר להניח ע"ת מיו"ט ראשון לאחרון, משמע שחולק על הר"ש בזה. והביא דברי הב"י שכתב שנראה שהפוסקים חולקים על הר"ש בזה. ושער המלך הקשה מהא דהתירו למי ששכח להניח ע"ת להניח ע"ת מיו"ט לחבירו ולהתנות, מוכח דלא כר"ש. גם קשה לר"ש האומר שלרבא אם שכח יכול לערב ביו"ט עצמו, הא רבא עצמו אמר לקמן דמניח ע"ת מיו"ט לחברו ומתנה. משמע דרך להניח ולהתנות יכול אבל אינו יכול בסתם כששכח להניח ע"ת

ביו"ט עצמו. והקשה עוד קושיות עיי"ש. ורצה לתרץ שאם לא שכח יכול להניח ע"ת מיו"ט לחברו ולהתנות, אבל אם שכח יכול להניח ע"ת אפילו ביו"ט עצמו, ועיי"ש שדחה תירוצו זה, ותירץ שלכתחילה אם שכח לערב בעיו"ט, יניח ע"ת מיו"ט לחברו ויתנה, ולא ימתין ליו"ט שני להניח בו ע"ת. אבל אם שכח ונזכר רק ביו"ט שני יכול להניח בו ע"ת לשיטת הר"ש. והפוסקים חולקים על הר"ש בזה, והאריך בביאור הדברים עיי"ש. לדבריו סובר הר"ש מבונברק שצריך להניח ע"ת מעיו"ט ואם שכח יכול להניח ע"ת מיו"ט לתבירו ולהתנות. ואם שכח ונזכר רק ביו"ט שני או כשאינו יכול להניח ע"ת מיו"ט לתבירו ולהתנות יניח ע"ת ביו"ט עצמו. וכל הפוסקים מודים שאם עבר והניח ע"ת ביו"ט עצמו שיצא בדיעבד. וכל מחלוקתם היא בשכח ונזכר רק ביו"ט שני או שאינו יכול להניח ולהתנות, שלר"ש יניח הע"ת ביו"ט עצמו ולחולקים עליו אסור להניח ע"ת ביו"ט.

עיין עוד בצל"ח ריש פרק ב' דביצה שהקשה על הר"ש מהמשנה שאומרת: "אכלו או שאבד לא יבשל עליו ליו"ט". ולשיטת הר"ש מדוע לא יניח ביו"ט ע"ת ויבשל עליו, דהרי הניח ע"ת בעיו"ט אלא שנאכל או אבד ואם כן אנוס הוא ויכול להניח ע"ת ביו"ט. רואים מהמשנה דלא כדברי הר"ש. גם באר שבאמת יש עוד נ"מ בין רבא לר"א אם נאכל העירוב ביו"ט לאחר סעודת יו"ט קודם שבישל לשבת, שלרבא מותר לבשל כיון שבירר מנה יפה לשבת בשעה שבישל ליו"ט, ולר"א אסור לבשל מטעמא כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת וק"ו מיו"ט לחול ובאין העירוב בשעה שמבשל לשבת שייך החשש שיבואו לבשל מיו"ט לחול. וכתב שבאמת גם הרא"ש מודה לנ"מ זאת, אלא שהרא"ש נקט נ"מ דשייך לכתחילה ולא רצה לנקוט נ"מ ששייכת רק בדיעבד בנאכל העירוב או שאבד. ועוד שלדעת הרא"ש רואים שיש אופן דרב אשי לקולא שלר"א מותר להניח העירוב לפני עיו"ט, וקשה על הר"ש אמאי פסק כרבא לקולא משום דבדברי סופרים הלך אחר המיקל, הא בר"א וברבא יש בכל אחד קולא וחומרא, ובזה גם בד"ס אין הולכים אחר המיקל, וצריך לנהוג כחומרא דמר וכחומרא דמר. עוד הקשה איך פסק כרבא, הא רב אשי בתרא הוא וקיי"ל הלכתא כבתראה. והצל"ח ביאר שיטת הר"ש מבונברק דודאי חולק הוא על הנ"מ שהביא הרא"ש בין רבא לר"א, ולדעתו ר"א אית ליה טעמא דרבא אלא שהוסיף עליו, דלטעמי דרבא אם שכח יכול להניח ע"ת ביו"ט, ורב אשי הוסיף הטעם כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול, שעל פי טעם זה אסור להניח ע"ת ביום אפילו בשבת. ומה שהתיר הר"ש

להניח ע"ת ביו"ט הוא דוקא ביו"ט שני דהוי דרבנן, אבל ביו"ט ראשון דהוי איסור דאורייתא לבשל בו לחול אסור להניח בו ע"ת גם לדעת הר"ש. ולכן אפילו בשכח אסור להניח ע"ת ביו"ט ראשון דגזרינן שמא יבואו לבשל מיו"ט לחול דאסור מן התורה. אבל ביו"ט שני דאפילו יבשלו בו לצורך חול הוי אסור דרבנן, בזה ליכא למגזר לאסור לבשל לשבת שמא יבשל לחול דכיון דהוא איסור דרבנן הוי גזירה לגזירה. ומה שצריך להניח ע"ת כנזכר ביו"ט שני הוא מטעמא דרבא, דרב אשי מודה לו כדי שיברור מנה יפה לשבת, והרי לטעם זה בשכח מותר להניח ע"ת ביו"ט שני. ולכן התיר הר"ש להניח ביו"ט שני דהוא אפילו לרב אשי. והקשה על תירוץ זה שאם כן נתיר כל השבותים ביו"ט שני, ותירץ דבאמת החמירו ביו"ט שני שיהיה כיו"ט ראשון, רק לגבי בישול לשבת הקילו. דליכא בזה משום זלוול ביו"ט. ועיין בדבריו. ולשיטתו רצה לחדש במי ששכח להניח ע"ת ונזכר ביו"ט שני קודם שסעד סעודת יו"ט ויש גדול העיר שעירב למי שנאנס ולא הניח ע"ת, מ"מ זה שנזכר ביו"ט שני לא יוכל לצאת בעירובו של גדול העיר, שהרי לדעת הר"ש יכול להניח ע"ת ביו"ט שני, ולכן אם אינו מניח וסומך על ע"ת של גדול העיר נקרא פושע. וקיי"ל שפושע אינו יכול לצאת בעירובו של גדול העיר, ולכן זה שנזכר עכשיו ביו"ט שני צריך להניח ע"ת בלי ברכה ואינו יכול לצאת בעירובו של גדול העיר. ועיי"ש.

י. הקשיים העולים משיטתם

ודבריו קשים, מה שכתב דיש עוד נ"מ בין רבא לר"א באבד העירוב או נאכל לאחר סעודת יו"ט וקודם שבישל לשבת, דלרבא מותר לבשל לשבת ולר"א אסור לבשל לשבת, דממנ"פ אם חשוב העירוב כבירר מנה יפה לשבת הרי גם אם אכלו בסעודת יו"ט או קודם סעודה רק אחר שבישל ליו"ט מותר לו לבשל לשבת, שהרי בשעת הבישול ליו"ט הדבר תלוי. עוד תמוה שהפוסקים לא הביעו נ"מ זו בכלל. גם מש"כ בביאור שיטת הר"ש מבונברק תמוה דאפילו נאמר דר"א אינו חולק על רבא רק הוסיף על דבריו ובא לחדש שאפילו אם שכח לנזכר ביו"ט ראשון יהיה אסור להניח ע"ת ולבשל לשבת, דהא לפ"ז רב אשי אוסר רק כשנזכר ביו"ט ראשון אבל אם נזכר ביו"ט שני מודה גם רב אשי שמותר לו להניח ע"ת ולבשל לשבת לדעת הר"ש, וגם בנזכר ביו"ט ראשון זה רק ביו"ט ראשון שחל בע"ש, שהרי אם נזכר ביו"ט ראשון סתם סובר הוא שיכול להניח ע"ת מיו"ט לחבירו ולהתנות וזה גם לדעת רב אשי. ואם רב אשי בא להוסיף רק דין זה למה לו להאריך ולחדש טעם חדש לע"ת

יחדש רק דין זה שאם נזכר ביו"ט ראשון שחל בע"ש אסור להניח ע"ת ואסור לבשל לשבת. גם חידושן במי ששכח להניח ע"ת ונזכר ביו"ט שני שלא יוכל לסמוך על גדול העיר וצריך להניח ע"ת בלא ברכה לחוש לדעת הרא"ש לחומרא תמוה, דהא משמע דמי שלא פשע יכול לסמוך על גדול העיר ויוצא בעירובו, וזה ששכח חשוב כאילו הניח ע"ת בעיו"ט, ומדוע נחשבו כפושע אם לא יניח ע"ת ביו"ט שני, ומדוע לא נחשבו כאילו יצא והניח ע"ת כדין בעיו"ט ע"י גדול העיר.

יא. הסבר שיטת הר"ש מבונברק

הנ"ל בשיטת הר"ש מבונברק הוא דהר"ש ס"ל בשיטת הראשונים דע"ת בעי פת ותבשיל, וטעמא דע"ת לרבא הוא משום הכר, שיהיה לו להכר ולזכרון שיברור מנה יפה לשבת, ורב אשי ס"ל דטעמא דע"ת כדי שיערב מלאכת שבת עם מלאכת יו"ט לעשותם יחד, ולר"א צריך להניח הע"ת בערב יו"ט דוקא ואינו יכול להניחו לפני עיו"ט ופשוט שאינו יכול להניחו ביו"ט ובזה ודאי פליג הר"ש מבונברק על הרא"ש, כמו שהראבי"ה חולק על הרא"ש בזה, דלדעת הרא"ש לרבא צריך להניח ע"ת דוקא בעיו"ט ולר"א יכול להניחו אפילו לפני עיו"ט ולראבי"ה הוא להיפך דלר"א צריך להניח הע"ת דוקא בעיו"ט ולרבא יכול להניחו גם סמוך לעיו"ט או מעיו"ט ראשון ליו"ט אחרון. אלא שהר"ש חידש חידוש נוסף בדעת רבא שאם שכח ונזכר רק ביו"ט יכול להניח ע"ת גם ביו"ט עצמו, ודייק זה מהגמרא שאמרה שלרבא אסור להניח ע"ת ביו"ט שמא יפשע, ומזה דייק הר"ש שאם שכח ולא פשע אלא נאנס יוכל להניח ע"ת ביו"ט. ומלשון הר"ש שהביא המרדכי נראה שלא סמך על היתר זה לגמרי רק פסק כן בעוד היתר, שהרי צוה לבשל בהשכמה ליו"ט ולהרבות לשבת ועוד צוה להניח ע"ת ביו"ט. הרי שלא סמך על הע"ת לגמרי שאילו סמך לא היה צריך לבשל בהשכמה ליו"ט ולהרבות לשבת. אלא שגם על זה שצוה להניח ע"ת הוקשה לו הא הלכתא כבתראה ועל זה תירץ כיון דקיי"ל דבדברי סופרים הלך אחר המיקל, ודעת רבא לקולא לכן היקל כרבא, ולא כמו שרצה הצ"ח לומר שיש אופן דרב אשי לקולא שהרי יכול להניח העירוב לפני עיו"ט לר"א, דליתא לשיטה זו שרק לרבא יכול להניח העירוב לפני עיו"ט וכדפרישית. ואם כן כיון שרבא לקולא ולרבא מותר להניח העירוב לפני עיו"ט וכמפורש בראבי"ה, לכן ביו"ט שני אם נזכר יוכל להניח ע"ת דהוא דברי סופרים וקיי"ל דבדברי סופרים הלך אחר המיקל, ולקולא פסק כרבא, ומדוייקים דבריו למעיין.

ולדידן דפסקינן כרא"ש דזה שיכול לסמוך ולעשות עירוב תבשילין מיו"ט ליו"ט אחר בדיעבד זה לא משום דקיי"ל כרבא, אלא זוהי שיטת רב אשי לפי הרא"ש ולדידיה ביו"ט עצמו אפילו בנאנס לא יכול להניח ע"ת, לכן לא הזכירו הפוסקים דין זה של הר"ש מבונברק, אבל לשיטת הראב"ה יש מקום לחידושו של הר"ש מבונברק הנ"ל ואולי הראב"ה מודה לו בזה, והדבר צריך תלמוד.

ולפי זה נראה שזה שהזכירו הטור והמחבר שמותר להניח ע"ת מיו"ט ליו"ט אחר ולסמוך עליו בדיעבד, זהו לפי פירוש הרא"ש בדברי ר"א, וכביאורו את טעמא דרב אשי דעירוב תבשילין הוא להכיר ולזכרון כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת וכו' ולפיו אם העירוב קיים יכול לסמוך עליו ליו"ט אחר, ולא כדעת הראב"ה שביאר דברי הירושלמי שיכול להניח ע"ת מעיו"ט ראשון רק ליו"ט אחרון ולא מעיו"ט ליו"ט אחר, ועיין בביאור הלכה בסי' תקכו שהסתפק במי שעירב מיו"ט ליו"ט אחר, אם צריך כזית לכל יו"ט או די בכזית אחד לשני הימים טובים. וכתב שם שמסברא נראה שיניח כזית לכל יו"ט, דיסוד ע"ת הוי כהכין תבשיל ליו"ט, וא"כ צריך כזית לכל יו"ט כדי שיוכל לבשל על סמך אותו תבשיל שהניח לע"ת. ומלשון המחבר דייק שדי בכזית אחד לשני הימים טובים, ואין צריך כזית לכל יו"ט, וכן מוכח לשון הירושלמי שהביא במרדכי ובהגה"מ. ורצה לחלק ולומר שאם מערב מעיו"ט ראשון ליו"ט אחרון די בכזית אחד משום דשני הימים חשובים יו"ט אחד. אבל כשמערב מעיו"ט גם ליו"ט אחר אולי יודו גם הם שצריך כזית לכל יו"ט. וכתב שם כיוון שמדייקים מלשון הירושלמי והגה"מ דמיירי במערב מעיו"ט ליו"ט אחרון דשם די בכזית אחד והבו דלא להוסיף עלה, ואם מערב מעיו"ט גם ליו"ט אחר צריך כזית יתירה גם לאותו יו"ט, ונשאר בצ"ע בספק זה עיי"ש. ולדברינו אין מקור דברי הטור והמחבר מהירושלמי והגה"מ שלפי הירושלמי דין זה הוא לרבא ודוקא מעיו"ט ליו"ט אחרון מותר, אבל מעיו"ט לערב גם ליו"ט אחר אסור וכמש"כ הראב"ה. והרא"ש שלמד כן בדברי רב אשי לא דייק כן מלשון הירושלמי, אלא שהרא"ש פירש דברי רב אשי דכיון דע"ת הוא מטעמא דהכר וזכרון כמש"כ הרמב"ם אם כן יוצא שלהכר ולזכרון די בכזית תבשיל ופת צריך רק משום חומרא לחוש לדעת ר"ת כמפורש בדברי הרא"ש ופשוט שלהכר די בכזית אפילו ליו"ט אחר דכל זמן שהעירוב קיים הוי הכירא, וכן היא משמעות לשון הב"י ולשיטה זו שפסקו הטור והמחבר די בכזית אפילו ליותר מיו"ט אחד וזה נראה ברור בדעת הטור והמחבר בלשונו בב"י.